

DOI 10.26886/2520-7474.5(43)2020.21

UDC: 75.02Кашшай:7.036(477.8)"19"(043.3)

**THE TRANSCARPATHIAN ART SCHOOL: ARTISTIC, AND
CULTURAL CREATIVE VALUE**

Olena Kashshay, Senior Lecturer

<https://orcid.org/0000-0002-4546-7590>

e-mail: elenakashshai@gmail.com

Borys Grinchenko Kyiv University, Art Institute, Ukraine, Kyiv

The article is dedicated to the study of artistic and cultural value of the Transcarpathian Art School as a significant cultural phenomenon that has gained considerable weight in the modern visual context. The relevance of the study for modern art space is highlighted.

Emphasis is placed on the need to determine the artistic value of the works of representatives of the Transcarpathian Art School, as their widespread recognition in the modern Ukrainian artistic context is associated with high professionalism, unique creativity and emotional musical melody.

General scientific, systematic, and art research methods are used. The object of research is Transcarpathian Art School and its founding artists. The subject of research is the cultural and artistic value of the Transcarpathian Art School in the context of modern Ukrainian art space.

Socio-cultural aspects of the formation of the Transcarpathian art school in 1920s-1950s, the stages of formation of art education that preceded the formation of the painting movement are covered. The importance of each of the masters included in the cultural circle of the regional circle is emphasized. The special sound of works of Transcarpathians against the general background of art development in the USSR is noted.

The dominant artistic and aesthetic qualities of their work are considered. The main features and peculiarities are emphasized. Such artistic features as a high level of professionalism and skill, the use of principles inherent in folk art, special attention to the color scheme, creative energy inherent in the best paintings of school representatives.

Key words: Transcarpathian Art School, Transcarpathian Art, Anton Kashshay, Art of Ukraine, Art of the 20th century.

старший викладач, Кашшай Олена, Закарпатська художня школа: мистецька і культуротворча цінність / Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут мистецтва, Україна, м. Київ

Стаття присвячена дослідженню мистецької і культуротворчої цінності «Закарпатської художньої школи» як значного культурницького явища, що отримало значний авторитет у сучасному образотворчому контексті. Унаочнено актуальність дослідження для сучасного арт-простору. Акцентовано на необхідності визначення мистецької цінності творів представників «Закарпатської художньої школи», оскільки їх широка впізнаваність у сучасному українському художньому контексті пов'язана з високим професіоналізмом, своєрідною образотворчістю й емоційною музичною мелодикою.

Застосовується загальнонауковий, системний і мистецтвознавчий методи дослідження. Об'єкт дослідження – «Закарпатська художня школа» та її основоположні художники. Предмет дослідження – культуротворча і мистецька цінність «Закарпатської художньої школи» у контексті сучасного українського арт-простору. Висвітлюються соціально-культурні аспекти формування Закарпатської художньої школи у 1920–1950-х рр., етапи становлення мистецької освіти, що передували формуванню

живописного руху. Акцентовано значення кожного з майстрів, що увійшли до культуротворчого регіонального кола. Відзначено особливе звучання творів закарпатців на загальному тлі розвитку мистецтва в СРСР.

Розглянуто домінуючі художньо-естетичні якості їхньої творчості. Акцентовано головні риси й особливості. Простежено такі мистецькі особливості, як високий рівень професіоналізму та майстерності, використання принципів, властивих народному образотворчому мистецтву, особлива увага до питань кольоробудови, колористики, творча енергія, притаманна кращим полотнам представників школи.

Ключові слова: Закарпатська художня школа, закарпатське мистецтво, Антон Кашшай, мистецтво України, мистецтво ХХ ст.

Вступ. За свою довгу історію українське образотворче мистецтво являло світові не одну яскраву сторінку розквіту творчої особистості чи групи креативних однодумців, що здійснювали прорив у різних культурно-мистецьких сферах. Такий потужний злет духу та інтелекту часто призводить до зміни свідомості усього суспільства, а накопичений раніше потенціал прокладає дорогу в майбутнє. Виникнення у першій третині ХХ ст. на колишніх територіях Угорщини та Чехословаччини такого феномену, як «Закарпатська художня школа» можна сміливо віднести до одного із визначних відкриттів в європейському, а згодом українському культурному просторі.

«Закарпатська школа живопису» – поняття, що застосовується науковцями до культурно-мистецького явища в образотворчому мистецтві Закарпаття, що охопило першу третину – другу половину ХХ ст. і проявилось у творчості декількох поколінь видатних художників. Серед визначних імен, зокрема, Адальберт Ерделі (1891–1955), Йосип

Бокшай (1891–1975), Омелян Грабовський (1892–1955), Золтан Шолтес (1909–1990), Федор Манайло (1910–1978), Адальберт Борецький (1911–1990), Андрій Коцка (1911–1987), Ернест Контратович (1912–2009), Гаврило Глюк (1912–1983), Антон Кашшай (1921–1991) та інші відомі нині майстри [1, 222–226].

Мріючи у міжвоєнний період про розвиток на Закарпатті свого, національного мистецтва, група професійних художників на чолі з А. Ерделі та Й. Бокшаєм організувала в Ужгороді у 1931 р. «Товариство діячів образотворчого мистецтва Підкарпатської Русі» і об'єдналося навколо ідеї створення у краї прогресивного мистецького осередку і навчального закладу для обдарованої молоді [2, 30–31]. Реалізація цих ідей дала життя одному з найяскравіших і неординарних художніх явищ в Україні – «Закарпатської школи живопису», яка втілилася у творчості кількох поколінь художників, що отримали величезну популярність у сучасному арт-середовищі.

Сформувалося художнє явище у культурному просторі Закарпаття наприкінці 1920-х років, і проіснувало, як цілісна традиція, фактично до кінця 1980-х – початку 1990-х, поки були живі останні з її основоположників. Нове покоління творчої інтелігенції й донині знаходить джерела натхнення у доробку представників «золотої доби» закарпатської мистецької традиції.

У широкому полі наукових досліджень про закарпатський мистецький феномен, що був здійснений упродовж останніх десятиліть, відкрито багато нових фактів, висвітлено значне коло подій, що окреслюють головні питання виникнення і формування школи [3, 4]. Доведено вплив на творчість закарпатських художників різних течій модернізму [5, 6]. Розкрито прогресивні у той час методи викладання мистецьких дисциплін, що сприяли становленню декількох поколінь професійних митців [2].

Розвиток художньої освіти Закарпатті ХХ століття ґрунтовно досліджено І. Небесником у дисертації, присвяченій актуальним питанням становлення, змісту і характеру системи художньої підготовки митців, що є важливим у системі вивчення феномену Закарпатської школи живопису [7]. Мистецько-педагогічна діяльність А. Ерделі та Й. Бокшая розкривається у дослідженні В. Штець крізь призму становлення художника З. Шолтеса [8]. Комплексні питання орієнтації системи художньої освіти Закарпатського регіону на принципи народного мистецтва досліджує А. Волощук [9]. Детальний аналіз соціально-культурний ситуації у Закарпатському регіоні здійснила Т. Лупак [10].

Але досі залишається відкритим питання мистецької у культурної значущості Закарпатської мистецької школи, визначення її цінності у сучасному образотворчому контексті.

Актуальність дослідження полягає у необхідності визначити мистецькі якості кращих представників Закарпатської художньої школи, виокремити специфічні ціннісні риси власне самої живописної традиції. Адже її значна популярність у сучасному арт-контексті пов'язана, перш за все, з її широкою впізнаваністю, високим професіоналізмом і своєрідною емоційною мелодикою.

Формулювання мети статі та завдань. Мета статті – окреслити мистецьку цінність «Закарпатської живописної школи», визначити її головні художні відмінності.

Відповідно до мети, сформульовано наступні **завдання** статті: охарактеризувати творчість основоположних представників Закарпатської художньої школи; визначити головні ціннісні якості «Закарпатської художньої школи», як явища; висвітлити сучасні пріоритети в оцінці мистецьких якостей школи.

Об'єкт дослідження – «Закарпатська художня школа» та її основоположні художники.

Предмет дослідження – культуротворча і мистецька цінність «Закарпатської художньої школи» у контексті сучасного українського арт-простору.

Виклад основного матеріалу статті. Зародження своєрідного феномену закарпатського мистецтва має безпосереднє відношення до створення першої на Закарпатті художньої студії, яка з'явилася завдяки видатним майстрам, випускникам Будапештській академії мистецтв Йосипу Бокшаю й Адальберту Ерделі. Натхнені ідеєю розвитку на Батьківщині справді національного мистецтва, означені художники стали ідейними лідерами зародження і формування його традицій. Під їх керівництвом у 1927 році в Ужгороді відкрилася Публічна школа рисування, де майстри збирали біля себе талановиту молодь, стали вчителями та наставниками, «духовними батьками» для кількох поколінь художників [7; с. 28]

Й. Бокшай писав про те, що перед очима у них був приклад багатьох європейських країн, де в кінці ХІХ – початку ХХ століть йшов активний процес зміцнення своїх національних мистецьких шкіл, зокрема Надьбанської школи [11, с. 5]. Зазначав він і про позитивний вплив національної по суті творчості двох видатних угорських художників того часу – Міхая Мункачі та Імре Ревеса [Там же, с. 6].

Окрім цього, варто відмітити можливість вільного переміщення у довоєнному Закарпатті між містами Європи та її мистецькими центрами, навчання у Будапештській академії мистецтв, наявність широких творчих контактів, що було важливо для культурного розвитку.

Професійне мистецтво стало фундаментальною основою цієї школи. Художня індивідуальність майбутніх митців розвивалася на основі обов'язкової фахової підготовки. Учні глибоко і детально

опанували основи малюнка, композиції та живопису, вивчали світове мистецтво [7, с. 28]. Вони ходили на спільні з учителями пленери, де під безпосереднім керівництвом великих художників вчилися працювати на натурі [9].

Як покаже час, пленер, як одна з основ підготовки учнів, стане істотною перевагою Закарпатської школи, її традицією. Завдяки неоціненному досвіду роботи на пленерах полотна майстрів-закарпатців відрізняються живою безпосередністю, свіжістю сприйняття, достовірністю, в них відсутні академізм і салонність.

Багато відомих у майбутньому закарпатські живописців пройшли навчання під керівництвом Й. Бокшая та А. Ерделі. Серед таких Антон Кашшай, який навчався у Й. Бокшая в Ужгородській реальній гімназії у довоєнні роки, а вже у 1950-ті роки став одним з найбільш визнаних майстрів Закарпатського краю [3, с. 135]. Також і Ернест Конратович, який пройшов навчання в Публічній школі малювання, і незабаром став одним з корифеїв закарпатського регіону.

Таким чином, в кінці 1920-х років у довоєнному Закарпатті виник творчий союз однодумців, які своєю активною освітньою і культурницькою діяльністю вплинули на зростання рівня мистецтва у краї. Ядро першого покоління художників, які приєдналися до Й. Бокшая та А. Ерделі, склали митці Андрій Коцка, Золтан Шолтес, Адальберт Борецький, Шандор Петки та ін. Згодом приєдналися Омелян Грабовський і Федір Манайло. Разом вони стали тим духовним центром, на основі якого почав своє формування закарпатський живописний феномен [11, с. 5].

Кожен з майстрів, що включилися у процес культуротворення, був яскравим і неординарним живописцем. Зокрема, головна постать Закарпатської школи Йосип Бокшай (1891–1975) – видатний художник і талановитий педагог, який доклав чимало зусиль для впровадження у

мистецьку освіту принципів високого професіоналізму і майстерності. Блискучий живописець, він був вимогливий і уважний до молодих, захищаючи їх від «любительщини» [Там же, с. 6]. В історії мистецтва отримали популярність його епічні пейзажні твори, великі жанрові композиції і портрети, виконані в імпресіоністичній манері. Також майстре працював над монументальними розписами храмів [Там же, с. 1–11].

Сподвижника Й. Бокшая – видатного Адальберта Ерделі (1891–1955) прийнято вважати художником-експериментатором. Майстер був один з тих у краї, хто не з чуток був знайомий з європейськими центрами мистецтва і особисто знав багатьох видатних художників свого часу. Він об'їздив Європу, навчався, крім Будапештській академії мистецтв, в Мюнхені та Парижі. Неординарний художник, новатор, він був знайомий з кращими досягненнями сучасного європейського мистецтва, і впроваджував їх у своїй творчості. Разом з ним учні та гімназисти проходили досвід творчого експериментування, розширювали межі своєї індивідуальності [3, с. 113].

Однодумець Йосипа Бокшая Омелян Грабовський (1892–1955) був визнаним майстром академічного напрямку, який підтримував принципи якісної мистецької освіти серед учнів, вважав її важливою базою для розвитку власного художнього бачення. О. Грабовський – автор ліричних і тонких реалістичних пейзажів, які суттєво вплинули на розвиток закарпатського мистецтва завдяки тонким емоційним ладам, широкій колірній гаммі.

Натомість, Адальберт Борецький (1911–1990) славився епічними багатофігурними жанровими композиціями, що вирізнялися тонким, вишуканим живописом і багатими колірними нюансами. Писав він також і романтичні натюрморти.

Золтан Шолтес (1909–1990) – визнаний майстер великих епічних пейзажів, що вражають віртуозністю. Його твори вони наповнені світлом і сонцем, затишні й теплі за настроєм. Писав також полотна на побутові теми. Його мистецтво – гармонійне, світле, урочисте – робить його одним із значних художників Закарпатської школи і є бажаним у найкращих збірках.

Андрій Коцка (1911–1987) широко відомий жіночими портретами закарпатських «мадон», виконаними в етнографічній стилістиці. За радянських часів його жіночі образи отримали визнання. Писав він також тонкі за настроєм, м'які пейзажі, в яких з глибокою емоційністю передавав вечірні або сутінкові стани. Його роботи сьогодні надзвичайно цінуються серед колекціонерів, особливо пейзажі, які зустрічаються нечасто.

Ернест Конратович (1912–2009) є один із старожилів закарпатського мистецтва, що набув широкої популярності завдяки пейзажам на етнографічну тематику. Він відтворює у них цілий світ, масштабний та епічний. Жанрові багатофігурні композиції зображені як феєричне дійство, що несе глибокий містичний і філософський зміст.

Творчість Федора Манайла (1910–1978) виділятися серед інших закарпатців новаторським духом і мальовничими експериментами. Його роботи вирізняє темпераментна експресія й узагальненість мальовничих засобів, в них присутній крайній ступінь почуттів – чи горя, чи радості. Твори майстра були надзвичайно популярні за радянських часів через любов художника до соціально-побутових тем, до життєвої правдивості. Значна їх художня цінність і сьогодні.

Наприкінці 1950-х років до старших художників долучилися майстри молодшого покоління. Серед них Антон Кашшай й Гаврило Глюк, які влилися у художній процес краю в післявоєнні роки [3, с. 6]. Антон Кашшай (1921–1991) – блискучий пейзажист, один з нинішніх

класиків українського образотворчого мистецтва. Він не тільки увібрав все краще, що дали йому вчителі, але продовжив розвиток живописної традиції, інтегрувавши до неї свій власний яскравий художній темперамент, індивідуальну манеру письма. Життєрадісні, світлоносні пейзажі майстра принесли йому справжню славу в 1960–1980-х роках. 1961 р. митець очолив Закарпатське відділення Спілки художників України, й упродовж багатьох десятиліть підтримував розвиток мистецького простору в краї, допомагав відбутися молодим майстрам.

Гаврило Глюк (1912–1983) – ще одна значна постать на Закарпатті, доля якої унікальна. Адже майстер приїхав до краю 1947 року цілком сформованим і самобутнім майстром. Творчі принципи його мистецтва виявилися настільки органічні закарпатській художній традиції, що він природно влився до кола її представників. Долучивши до напрацювань школи свій власний досвід і досягнення, він також став одним з корифеїв краю.

Картини закарпатців завжди помітно виділялися на загальному тлі розвитку мистецтва в СРСР, особливо у 1950–1960-х рр. Влившись після Другої Світової війни у річище радянського художнього процесу, Закарпаття представило генерацію самобутніх професійних митців, що сформувалися в умовах європейських цінностей. Натомість, у нових умовах тотального ідеологічного контролю вони змогли вистояти і не розчинилися у загальному культурному «котлі». Вони увібрали все краще від художнього обміну і знайшли джерело розвитку у радянські часи [1, с. 223].

Інтерес до картин закарпатців у СРСР з часом тільки зростав – художники познайомили радянське суспільство з дещо іншою, незвичною для тих років культурою живопису, продемонстрували високий професійний рівень. Їхні твори були відзначені нагородами та дипломами на перших же післявоєнних виставках в Києві та Москві. На

початку 1950-х років Третьяковська галерея зробила ряд закупівель картин закарпатських художників для своїх фондів.

Ідея Й. Бокшая й А. Ерделі про існування на Закарпатті свого власного навчального закладу знайшла втілення у відкритті в Ужгороді 1946 р. художнього училища [2, с. 46-47]. У його класах почали своє творче життя відомі закарпатські художники – В. Габда, В. Звенигородський, В. Микита, Ю. Герц, І. Шуттєв, В. Бурч, Є. Кремницька та багато інших майстрів, які сьогодні створюють славу Закарпатської школи живопису. Витончені, немов муарові, полотна В. Габди (1925–2003), сяючі, світлоносні святкові картини Ю. Герца (1931–2012), живописні витончені поезії І. Шуттєва (1933–2019), а також монументальні твори В. Микити (1931 р. н.) є предметом колекціонування.

Полотна художників-закарпатців – радісні, сонячні, колоритні, наповнені характерним національним духом. Вони справляють сильне враження на них, хто бачить їх вперше. У живописі кращих представників напрямку гармонійно з'єднується, на перший погляд, непоєднуване: професійна, фундаментальна реалістична основа і «світлоносний» іскрометний живопис, сакральна урочистість фольклорного мистецтва і живописна колористика.

Життєрадісні, колоритні полотна закарпатських майстрів відрізняються європейської світськістю і високою культурою живопису, несуть в собі яскравий відбиток національного духу. Питання про те, у чому ж унікальність закарпатської живописної традиції, тієї самобутньої національної школи, за створення якої ратували великі художники, знаходить відповідь у системі підготовки художників, закладеній на початковому етапі становлення мистецької освіти краю.

У першу чергу, слід зазначити надзвичайно високий рівень професіоналізму і майстерності – як в полотнах реалістичного напрямку,

так і декоративного. По-друге, використання принципів, властивих народному образотворчому мистецтву – узагальнення, сплюснення просторового середовища тощо. По-третє – особлива увага до питань кольоробудови та колористики, у чому представники Закарпатської школи досягли небувалої майстерності. І, наостанок, незвичайна життєстверджуюча енергія, притаманна кращим полотнам представників школи.

У середовищі колекціонерів і знавців мистецтва картини художників Закарпатської школи живопису мають високий рейтинг. Полотна основоположників напряду давно мають статус колекційних, переміщення творів між фондами приватних колекцій контрольоване, ними також ведеться планомірний пошук картин для придбання. Наявність в колекції якісних, оригінальних творів Й. Бокшая, А. Ерделі, А. Кашшая, Ф. Манайло, Г. Глюка, З. Шолтеса, А. Коцки та інших прізвищ є великою вдачею, поєднаною з вигідним вкладенням капіталу. Жодне серйозне зібрання сучасного українського мистецтва не обходиться без полотен художників Закарпатської школи. Навіть початківці-колекціонери прагнуть придбати їх для своїх зібрань.

Вартість картин досить висока, і має тенденцію до впевненого зростання. На цьому тлі вбачаються актуальними подальші дослідження про специфіку та особливості Закарпатської школи живопису, про ті ціннісні фактори, які роблять твори художників школи унікальними, постійно піднімаючи їх в ціні.

Сьогодні, на жаль, прийнято змішувати поняття «Закарпатська художня школа» і «закарпатські художники», через що сучасні колекції часто дробляться. Зокрема, в них поряд з першокласними творами з'являються і свідомо неякісні роботи. Як і раніше, нагальним залишається питання визначення характерних рис Закарпатської школи – адже далеко не всі закарпатські художники є представниками

Закарпатської школи у живописі. Досить часто цінителі мистецтва нехтують цим знанням і несвідомо придбають у свої колекції роботи заниженої мистецької якості. Або ж навпаки, прагнучи роздобути роботи гарантованого статусу, позбавляють свої зібрання першокласних творів художників, про яких знають мало.

Висновки. Отже, багато чинників сьогодні роблять Закарпатську художню школу життєздатною, її окремих майстрів – відомими, їх спадок – національним надбанням українського образотворчого мистецтва. Творчі надбання закарпатської живописної традиції вплинули на розвиток усього мистецтва України, значно розширивши межі творчого світобачення художників різних регіонів. Відкриття художників краю у сфері образотворення, моделювання об'ємів, експериментування з кольором, фактурами, виявилися цікавими та переконливими.

Література:

1. Склярєнко Г. (2017). Закарпатська школа живопису в контексті українського мистецтва другої половини ХХ ст. *Мистецтвознавство України: зб. наук. праць / Ін-т. пробл. суч. мист. НАМУ*. Київ: Інтертехнологія. Вип. 17, 220–229 [in Ukrainian].
2. Небесник І. І. (2000). Розвиток художньої освіти у Закарпатті у ХХ столітті: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич, 180 с. [in Ukrainian].
3. Островський Г. С. (1974). Образотворче мистецтво Закарпаття. Київ: Мистецтво, 151–154 [in Russian].
4. Федорук О. (2006). Художники закарпатської малярської школи. *Перетин знаку: вибрані мистецтвознавчі ст.: у 3 кн. Кн. I: Історія та теорія мистецтва. Постаті. Народна творчість / Ін-т. пробл. суч. мист. НАМУ*. Київ: Вид. дім А+С. 127–144 [in Ukrainian].

5. Павельчук І. А. (2020). Постімпресіонізм в українському живописі ХХ – початку ХХІ ст.: історичні витоки, джерела інспірацій, специфіка розвитку : Дис. ... докт. мист: 17.00.05 / Львівська національна академія мистецтв. Львів, 614 с. [in Ukrainian].
6. Плахта С. Л. (2012). Тенденції імпресіонізму у мистецтві закарпатської школи живопису. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет. Вип. 18(1), 109–114 [in Ukrainian].
7. Небесник І. (2000). Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект: монографія. Ужгород: Закарпаття. 168 с. [in Ukrainian].
8. Штець В. Р. (2018). Творчість Золтана Шолтеса у контексті розвитку образотворчого мистецтва Закарпаття ХХ століття: Дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05 / Львівська національна академія мистецтв. Львів, 369 с. [in Ukrainian].
9. Волощук А. В. (2012). Система художньої освіти школярів у спадщині Золтана Баконія (1946–1989 рр.) [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А. В. Волощук. Київ: Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, 278 с. [in Ukrainian].
10. Лупак Т. І. (2013). Особливості соціокультурної ситуації в Закарпатському регіоні України у другій половині ХХ століття. *Філософія науки: традиція та інновації*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. № 2, 249–261 [in Ukrainian].
11. Изобразительное искусство Закарпатья. Живопись. Скульптура. Графика. Монументальное искусство (1973) / Авт. текста И. И. Бокшай. Москва: Советский художник, 145 с. [in Russian].

References:

1. Skliarenko H. (2017). Zakarpatska shkola zhyvopysu v konteksti ukrainskoho mystetstva druhoi polovyny XX st. [Transcarpathian school of

painting in the context of the Ukrainian art of the second half of the twentieth century], *Mystetstvoznavstvo Ukrainy* [Art Studies of Ukraine], Instytut problem suchasnoho mystetstva Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy. Kyiv: Intertekhnolohiia [Modern Art Research Institute, Intertekhnologia, Kyiv, Ukraine], Vol. 17, pp. 220–229 [in Ukrainian].

2. Nebesnyk I. I. (2000). Rozvytok khudozhnoi osvity u Zakarpatti u XX stolitti [Development of art education in Transcarpathia in the twentieth century], Dys. ...kand. ped. nauk: 13.00.01 [Ph.D. Thesis, 13.00.01], Drohobyskyi derzh. pedahohichnyi un t im. Ivana Franka. Drohobych [Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University], Drohobych, Ukraine, 180 p. [in Ukrainian].

3. Ostrovskyi H. S. (1974). *Obrazotvorche mystetstvo Zakarpattia* [Fine Art of Transcarpathia], Kyiv: Mystetstvo [Art, Kyiv, Ukraine], 200 p. [in Russian].

4. Fedoruk O. (2006). Khudozhnyky zakarpatskoi maliarskoi shkoly [Artists of the Transcarpathian Painter School], *Peretyn znaku: vybrani mystetstvoznavchi statti* [Time crossing: selected art study's articles], Instytut problem suchasnoho mystetstva Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy. Kyiv: Vyd. dim A+S [Modern Art Research Institute, Publishing house A+C, Kyiv, Ukraine], part. I, pp. 127–144 [in Ukrainian].

5. Pavelchuk I. A. (2012). Postimpresionizm v ukrainskomu zhyvopysi XX – pochatku XXI st.: istorychni vytoky, dzherela inspiratsii, spetsyfika rozvytku [Post-impressionism in Ukrainian painting of the XX – beginning of XXI centuries: historical origins, sources of inspirations, specifics of development], Dys. ... dok myst: 17.00.05 [D. Sc. Thesis, 17.00.050, Lvivska natsionalna akademiia mystetstv. Lviv, Lviv National Academy of Arts, Lviv, Ukraine], 614 p. [in Ukrainian].

6. Plakhta S. L. (2012). Tendentsii impresionizmu u mystetstvi zakarpatskoi shkoly zhyvopysu [Trends in Impressionism in the art of the Transcarpathian school of painting], *Ukrainska kultura: mynule, suchasne,*

shliakhy rozvytku [Ukrainian culture: past, contemporary, development ways.], Rivne: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet [Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine], Vol. 18(1), pp. 109–114 [in Ukrainian].

7. Nebesnyk I. (2000). Khudozhnia osvita na Zakarpatti u XX stolitti: istoryko-pedahohichnyi aspekt: monohrafiia [Art education in Transcarpathia in Twentieth century: historical and pedagogical aspect : Monograph], Uzhhorod: Zakarpattia [Transcarpathia, Uzhhorod, Ukraine], 168 p. [in Ukrainian].

8. Shtets V. R. (2018). Tvorchist Zoltana Sholtesa u konteksti rozvytku obrazotvorchoho mystetstva Zakarpattia XX stolittia [Zoltan Scholte`s creativity in a context of the Transcarpathia fine art of the twentieth century], Dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.05 [Ph.D. Thesis, 17.00.05], Lvivska natsionalna akademiia mystetstv. Lviv [Lviv National Academy of Arts, Lviv, Ukraine], 369 p. [in Ukrainian].

9. Voloshchuk A. V. (2012). Systema khudozhnoi osvity shkolariv u spadshchyni Zoltona Bakoniia (1946–1989) [The System of art education of schoolchildren in the legacy of Zolton Baconi (1946-1989)], Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 [Ph.D. Thesis, 13.00.01], Natsionalna akademiia pedahohichnyi nauk Ukrainy, Instytut pedahohichnoi osvity i osvity dlia doroslykh [Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine], 278 p. [in Ukrainian].

10. Lupak T. I. (2013). Osoblyvosti sotsiokulturnoi sytuatsii v Zakarpatskomu rehioni Ukrainy u druhii polovyni XX stolittia [Features of the Socio-cultural Situation in the Transcarpathian region of Ukraine in the Second Half of the Twentieth century], *Filosofiiia nauky: tradytsiia ta innovatsii* [Philosophy of science: traditions and innovations], Sumskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A. S. Makarenka. Sumy [Sumy

State Pedagogical University A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine], no 2, pp. 249–261 [in Ukrainian].

11. *Yzobrazytelnoe yskusstvo Zakarpatia. Zhyvopys. Skulptura. Hrafyka. Monumentalnoe yskusstvo* (1973) [Fine Art of Transcarpathia. Paint. Sculpture. Graphics. Monumental art], Moskva: Sovetskyi khudozhnyk [Soviet artist, Moscow, USSR], 145 p. [in Russian].

Citation: Olena Kashshay (2020). THE TRANSCARPATHIAN ART SCHOOL: ARTISTIC, AND CULTURAL CREATIVE VALUE. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 5(43). doi: 10.26886/2520-7474.5(43)2020.21

Copyright: Olena Kashshay ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.